

Det lignet det vi hadde fryktet

Av Line Baugstø, forfatter

Det sprenger en bombe i hjertet av byen vår. De første minuttene og timene er vi ikke bare skrekkslagne, men også ganske sikre på hva som har skjedd. Det ligner på det vi har fryktet, det vi nesten er forberedt på. Det ligner på terroren ute i verden, formidlet via TV-skjermer og aviser i årevis.

Jeg tror nesten alle tenkte det samme, de første timene etter bomben i regjeringskvartalet. Den islamistiske terroren hadde rammet oss. Ekspertene på terror støttet teorien. På alle TV-kanalene gikk diskusjonen om årsaken: den norske krigføringen i Libya og Afghanistan, karikaturtegnene. Vi lette etter en forklaring, vi prøvde å forstå det ufattelige som hadde rammet oss. Det er det vi mennesker gjør i møte med alle ukjente fenomener. Vi prøver å forstå dem, og da griper vi til det som virker mest sannsynlig.

Det gjorde mediene også for 39 år siden, da det sprang en annen bombe i landet vårt. Midt på natten, søndag 27. februar 1972, ble flere ladninger dynamitt detonert i avishuset Fædrelandsvennen i Kristiansand. Bygningen ble totalskadet og brant ned, men ingen menneskeliv gikk tapt. Ingen ble heller hardt skadet. Samme kveld gikk redaktøren av avisen, Johs. Seland, ut på Dagsrevyen og proklamerte at avisens politiske fiender stod bak. Angivelig handlet det om avisens ja til EF. Andre media fulgte opp. Oppslaget i VG mandag 28. februar lød: ”Politisk attentat?”

Sent tirsdag kveld ble gjerningsmannen tatt. Det viste seg å være en 18 år gammel gutt, en ansatt i avisen. Han hadde tidligere vært medlem av SUF (ml), men blitt ekskludert. Dette passet bare så altfor bra med teorien om det politiske attentatet, og dermed lød overskriften i Fædrelandsvennen onsdag: ”Maoist sprengte sin arbeidsplass i luften.”

Like fullt var det et problem at man manglet et motiv. Det var vanskelig å forstå hva gutten ville oppnå, og langsomt måtte man erkjenne at dette handlet om en forstyrret ungdom. Han hadde ikke noe klart motiv, men forklarte at han var irritert på kollegene som så rart på ham. Først mandag, over en uke etter at det smalt, tok avisen det inn over seg i en lederartikkel: ”Vi tok øyensynlig feil, og innrømmer det, åpent, uten sorg.”

Jeg skrev en roman om denne hendelsen, *Fire dager, åtte år*, som kom ut for fem år siden. Da jeg reiste rundt og presenterte boken for skoleungdom, pleide jeg å avslutte med å spørre dem: ”Den gangen trodde de det var kommunistene som stod bak. Dersom det sprang en bombe i dag, hvem ville vi trodde det var?” Svaret var opplagt og unisont. Vi ville naturligvis tro det var islamistiske ekstremister. Lærdommen burde også være like opplagt. Vi skal ikke alltid trekke den mest innlysende konklusjonen. Ikke når alt fremdeles er usikkert.

Like fullt vet vi at det er menneskelig å gjøre nettopp det. Det er menneskelig å ville forstå verden. Jeg syns ikke vi skal laste noen for å tenke tanken de første timene etter bomben i Oslo. Det lignet på det vi hadde fryktet, da måtte det jo også være det. Men en ting er frykten og uvissheten. Noe helt annet å la denne frykten gå ut over uskyldige mennesker. Det var det folk gjorde da de slengte skjellsord etter muslimer ute på gata. Det kan ikke unnskyldes.

Nå vet vi at bomben i Oslo bare var begynnelsen på noe som skulle bli mye verre. Vi vet at det var ”en av oss” som gjorde det, ikke en utenfra. Paradoksalt nok gjør det etterarbeidet enklere, mindre hatefullt. Men før vi visste det helt sikkert, før vi kunne trekke noen klare konklusjoner, gikk statsministeren ut på TV og var forbilledlig i sin tilbakeholdenhet. Han nørte ikke opp under hat og frykt, men holdt fast ved at vi ennå ikke visste hva som lå bak. Også det skal han ha ros for.

Det er mye vi skal lære av 22. juli 2011, og dette er en av tingene. Som Aristoteles skal ha sagt, og som Sårbarhetsutvalget siterte ham på for ti år siden: ”Det er sannsynlig at

noe usannsynlig vil skje.” Bare når vi erkjenner at vi ikke kjenner alle svarene, og at verden er et usikkert sted, kan vi møte våre medmennesker uten fordommer.